

investments in business activity of Ukraine]. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina, 2013.

Mordan, Ye. Yu., and Hushcha, A. V. "Investytsiinyi klimat Ukrainy ta shliakhy yoho polipshennia" [The investment climate in Ukraine and ways of its improve]. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2017. http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2017/8.pdf

Novikova, T. V., and Haidar, I. I. "Investytsiina pryvablyvist Ukrainy: osnovni problemy i shliakhy yikh rozviazannia" [Investment attractiveness of Ukraine: the main problems and the ways of their solutions]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy*, no. 2 (2017): 45-49.

Obushnyi, S. M., and Melnyk, O. O. "Suchasni tendentsii zaluchennia inozemnykh investytsii v ekonomiku Ukrainy" [Current trends of investigation of foreign investments in the economy of Ukraine]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*. 2018. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-52-52-59>

Ofitsiinyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy. <https://bank.gov.ua>

Savitska, O. P., and Bai, T. V. "Osoblyvosti zaluchennia priamykh investytsii v ekonomiku Ukrainy" [The peculiarities of attracting direct foreign investments into the economy of Ukraine]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. 2014. https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2014/24_1/277_Saw.pdf

Savitska, O. P., and Dius, Kh. M. "Problemy ta tendentsii rozvytku spilnykh pidpriemstv Ukrainy" [Issues and trends in development of Ukrainian joint-stock companies]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. 2014. <https://cyberleninka.ru/article/n/problemi-ta-tendentsiyi-rozvitku-spilnih-pidpriemstv-ukrayini/viewer>

Savitska, O. P., and Savitska, N. V. "Derzhavne rehluiuvannia investytsiinykh protsesiv v Ukraini" [Government control of

investment processes in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha»*. Issue «Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku». 2011. http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/12888/1/060_Derzhavne%20reguljuvan_391_398_714.pdf

Savitska, O. P., and Tsonyo, V. V. "Osoblyvosti mihratsiinykh protsesiv naselennia v umovakh hlobalizatsii" [Features population migration in the process of globalization]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. 2013. https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2013/23_17/295_Saw.pdf

Shvets, Yu. O., and Burdylo, O. V. "Otsinka investytsiinoho klimatu v Ukraini: stan, problemy ta shliakhy yoho polipshennia" [Assessment of the investment climate in Ukraine: the state, problems and ways its improvement]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*. 2017. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_2_2017ua/37.pdf

"Ukraina pidnialasia u reitynhu investytsiinoi pryvablyvosti" [Ukraine has risen in the ranking of investment attractiveness]. <https://www.slovoidilo.ua/2018/07/24/novyna/ekonomika/ukrayina-pidnyalasya-rejtynhu-investytcijnoyi-pryvablyvosti>

"Valovy vnurishnii produkt za 2018 rik" [Gross Domestic Product for 2018]. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/vvp/vvp_kv/vvp_kv_u/vvpf_kv2018u.htm

"Valovy vnurishnii produkt" [Gross Domestic Product]. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/vvp/vvp_ric/vvp_u.htm

УДК 339.9.01
JEL: F21

ВПЛИВ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ДИНАМІКУ ПІІ В УКРАЇНІ

©2019 ВОРОНІНА О. О.

УДК 339.9.01
JEL: F21

Вороніна О. О. Вплив інституційного середовища на динаміку ПІІ в Україні

У роботі розглядаються питання щодо створення сприятливого інвестиційного та ділового клімату для залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ), які є невід'ємною частиною відкритої й ефективно функціонуючої економічної системи. З іншого боку, прямі інвестори не мають можливості швидкого відходу з ринку, оскільки ризикують довготривалими великими обсягами фінансових вкладень. Тому ПІІ визнають як головний каталізатор економіки країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою. У цьому аспекті розкривається необхідність створення сприятливих умов для зацікавлення іноземного капіталу у вітчизняному ринку, оскільки прогресуюча частка ПІІ в структурі національного капіталу здатна підвищити конкурентоспроможність країни та ефективно інтегрувати її у світову економічну систему. Виявлено, що наявність таких економічних переваг, як вигідне природно-географічне положення, висококваліфікована робоча сила, високий потенціал структурного розподілу економіки, розвинена інфраструктура сьогодні не завжди є достатньою для прийняття інвестором позитивного рішення. Останнім часом переконалим фактором для ПІІ є стан інституційного середовища в країні-реципієнті. Сприятливе інституційне середовище допомагає уникнути таких транзакційних витрат, що виникають як наслідок бюрократичних і судово-правових бар'єрів, низького рівня захисту прав власності та виконання контрактів, корупції, політичної та економічної нестабільності та ін.

Ключові слова: інституційні фактори, інституційне середовище, прямі іноземні інвестиції (ПІІ), міжнародні інвестиції, державне управління.

DOI:

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 10.

Вороніна Олена Олегівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: alena.mtkv@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4720-6447>

Воронина Е. О. Влияние институциональной среды на динамику ПИИ в Украине

Voronina O. O. The Influence of the Institutional Environment on the Dynamics of FDI in Ukraine

В работе рассматриваются вопросы относительно создания благоприятного инвестиционного и делового климата с целью привлечения прямых иностранных инвестиций (ПИИ), которые являются неотъемлемой частью открытой и эффективно функционирующей экономической системы. С другой стороны, прямые инвесторы не имеют возможности быстро ухода с рынка, поскольку рискуют долгосрочными большими объемами финансовых вложений. Поэтому ПИИ признают главным катализатором экономики развивающихся стран и стран с переходной экономикой. В этом аспекте раскрывается необходимость создания благоприятных условий для заинтересованности иностранного капитала в отечественном рынке, поскольку прогрессирующая доля ПИИ в структуре национального капитала способна повысить конкурентоспособность страны и эффективно интегрировать её в мировую экономическую систему. Выявлено, что наличие таких экономических преимуществ, как выгодное природно-географическое положение, высококвалифицированная рабочая сила, высокий потенциал структурного распределения экономики, развитая инфраструктура не всегда достаточно для принятия инвестором положительного решения. Убедительным фактором для ПИИ является состояние институциональной среды в стране-реципиенте. Благоприятная институциональная среда помогает избежать таких транзакционных издержек, которые возникают как следствие бюрократических и судебно-правовых барьеров, низкого уровня защиты прав собственности и исполнения контрактов, коррупции, политической и экономической нестабильности и др.

The publication considers the issues regarding creation of a favorable investment and business climate in order to attract foreign direct investment (FDI), which constitute an integral part of an open and efficient economic system. On the other hand, direct investors do not have the opportunity to leave the market quickly, as they risk the long-term large volumes of financial investments. The FDI is therefore recognized as the main catalyst for the economies of developing countries and countries with transition economy. This aspect reveals the need to create an enabling environment for the foreign capital's interest in the domestic market, as the progressive share of the FDI in the national capital structure can improve competitiveness of the country, aimed at an efficient integration into the global economic system. It is identified that the presence of such economic advantages as a favorable natural-geographical position, highly skilled labor force, high potential for structural distribution of the economy, developed infrastructure may be insufficient for the investor's positive decision. A proper status of the institutional environment in the recipient country is a compelling factor for the FDI. A favorable institutional environment helps to avoid the transaction costs that result from the bureaucratic and judicial barriers, low levels of property rights protection and performance of contracts, corruption, political and economic instability, etc.

Ключевые слова: институциональные факторы, институциональная среда, прямые иностранные инвестиции (ПИИ), международные инвестиции, государственное управление.

Keywords: institutional factors, institutional environment, foreign direct investment (FDI), international investment, public administration.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 10.

Fig.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 10.

Воронина Елена Олеговна – кандидат экономических наук, доцент кафедры экономической теории и международной экономики Харьковского национального университета городского хозяйства имени А. Н. Бекетова (ул. Маршала Бажанова, 17, Харьков, 61002, Украина)

Voronina Olena O. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Economic Theory and International Economy, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

E-mail: alena.mtkv@gmail.com

E-mail: alena.mtkv@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4720-6447>

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4720-6447>

В умовах сьогодення головними визначальними факторами розвитку економік країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою є рівень показників прямих іноземних інвестицій (ПІІ). ПІІ є найбільшим джерелом зовнішнього фінансування для цих країн, вони впливають на прискорення створення основного капіталу та сприяють нормалізації платіжного балансу, а також створюють умови для появи нових робочих місць, підвищення продуктивності праці, передачі навичок і технологій, збільшення обсягів експорту та довгострокового економічного зростання.

Й. Шумпетер, Р. Коуз, Д. Норт, Дж. Гелбрейт, Я. Корнаї [6] та ін. Проблема інституціональних змін в Україні присвячені праці ряду вітчизняних авторів, а саме: О. Чубарь [4], Н. Москаленко та О. Перепелюкової [6], Н. Колодрубської [9], С. Івашини та О. Івашини [10]. Однак на етапі розвитку та становлення ринкової економіки виникає необхідність подальшого вивчення впливу інституційних факторів на економічну поведінку суб'єктів господарювання. Зокрема недостатньо досліджено вплив інституційного середовища на динаміку ПІІ.

На темпи та обсяги інвестування значно впливають інституціональні структури національного господарства. Від результативності дії інститутів країни залежить, як буде формуватися система мотивацій для залучення іноземного капіталу, куди і в якій формі він буде направлятися. Для формування позитивного ділового та інвестиційного клімату необхідно враховувати ці важливі фактори та розробляти більш ефективні механізми залучення ПІІ.

Мета та завдання даної статті полягають у виявленні інституціональних факторів, які впливають на стале залучення ПІІ в економіку України, а також у запропонованні заходів, які б могли нівелювати негативний вплив на них.

Проблемами дослідження інституціонального середовища та інституціональних факторів присвячено чимало праць у вітчизняній та зарубіжній літературі, серед яких роботи таких видатних учених, як

Привабливість ПІІ полягає в тому, що вони є довгостроковим вкладенням у матеріальні засоби компаній країн-реципієнтів з метою організації будівництва підприємств, придбання статутного та акціонерного капіталу, тобто в реальний сектор економіки. Українська економіка останніми часами розвивалася в умовах гострої інвестиційної кризи. Практично всі галузі стикалися з катастрофіч-

ною нестачею інвестиційних ресурсів не тільки для розширеного відтворення, але навіть для підтримки функціонування наявного виробничого потенціалу в нормальному робочому стані.

Сьогодні створення сприятливого інвестиційного клімату є першочерговим завданням для уряду будь-якої країни. У розрізі цих обставин можна відмітити, що Україна поліпшила свої позиції в щорічному рейтингу інвестиційної привабливості Doing Business, зайнявши 64 місце серед 190 країн. Рейтинг Doing Business від Світового банку складається за підсумками комплексного дослідження стану реформ у кожній країні по 10 ключових індикаторам. Цей рейтинг визнаний важливим маркером для інвесторів при прийнятті рішення щодо вкладення капіталу в ту чи іншу країну. Згідно з даними звіту Світового банку Україна поліпшила свої показники по 6 з 10 індикаторів. Найбільший прогрес наша країна продемонструвала по компонентах «Захист міноритарних акціонерів» (+27 пунктів), «Отримання дозволу на будівництво» (+10 пунктів), «Підключення до електромереж», «Міжнародна торгівля», «Реєстрація майна» та «Доступ до кредитів» [1].

Але реальним індикатором зміни рівня довіри іноземних інвесторів є динаміка реальних обсягів ПІІ у країну (рис. 1). У ситуації, що склалася на сьогодні в Україні, можна відмітити такі тенденції: у 2015 р. був значний (майже в 6 разів) приріст порівняно з 2014 р.; у 2016 р. тенденція на зростання продовжувалась, але темп приросту був майже непомітним; із 2017 р. і по сьогодні спостерігається зменшення надходжень ПІІ.

Якщо проаналізувати сальдо ПІІ, то можна зробити висновок, що, незважаючи на те, що воно позитивне, різниця між залученими та вихідними ПІІ зовсім несуттєва. Така ситуація може бути пояснена тим, що, з одного боку, кошти виводяться з країни шляхом трансфертного ціноутворення та переведенням їх через офшорні центри (93% ПІІ надходить в Україну через Кіпр) [2], а з іншого – через політич-

ну нестабільність і воєнний конфлікт на сході країни. Якщо компанії не впевнені в тому, що їх співробітникам і майну буде гарантована безпека, вони не повірять і в безпеку своїх інвестицій. Більше того, необхідність додаткових заходів щодо забезпечення фізичної та інформаційної безпеки та додаткових витрат зі страхування і виплати допомоги іноземним фахівцям збільшує вартість інвестицій. У багатьох галузях, особливо в обробній промисловості, незаплановані зупинки та повторні запуски виробництва обходяться дуже дорого, іноді вартість інвестицій через такі витрати збільшується удвічі.

Також слід зазначити, що за сучасних умов переходу економічних систем на вищий рівень розвитку, прискорення науково-технологічного прогресу, спеціалізації та глобалізації економічного простору, активніше виявляється тенденція до зростання трансакційних витрат, рівень яких у світовій практиці нерідко сягає половини вартості кінцевої продукції. Трансакційні витрати мають вирішальне значення для розміщення ресурсів і структури економічної організації. Різноманітність трансакційних витрат обумовлюється різноманітністю контрактних відносин, форм власності, типів фірм. Чим складніша економіка країни, тим більший трансакційний сектор (юристи, банкіри, бухгалтери, консультанти, аналітики, політики) [4].

Саме тому сприятливе інституціональне середовище в сучасних умовах є необхідною умовою для залучення ПІІ, оскільки воно сприяє зниженню додаткових витрат інвестора, які пов'язані з веденням підприємницької діяльності. Як відмічають різні міжнародні аналітичні агенції, країни, що розвиваються, дійсно привабливі для іноземних інвестицій. За даними ЮНКТАД, на ці країни припадає 42% світового обсягу потоків ПІІ, а темпи зростання інвестиційних потоків, що спрямовуються до них, вище, ніж темпи зростання інвестицій у розвинені країни [5]. Цей факт пояснюється тим, що рівень прибутковості в країнах,

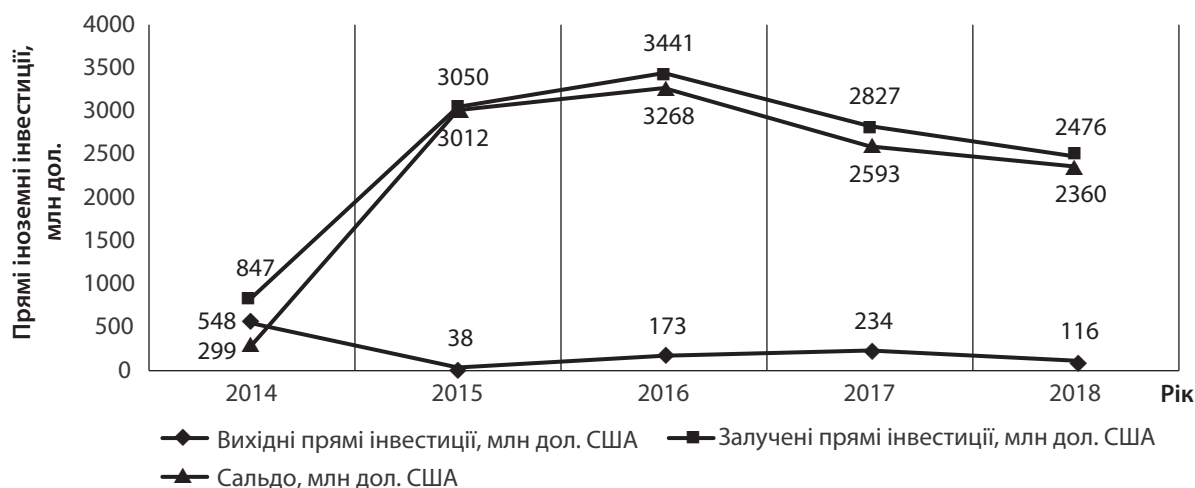

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції в Україну [3]

що розвиваються, більший; також значно більший розмір ринку зі значними перспективами розвитку; наявна дешева і кваліфікована робоча сила та ін. Але ефективність практичної реалізації інвестиційної політики в сучасних умовах багато в чому визначається станом її інституціональної інфраструктури.

Відомий зарубіжний економіст К. Піч у своїй праці подає таку класифікацію інституціональних факторів [6]:

- ✦ загальні;
- ✦ соціальні та психологічні;
- ✦ політичні;
- ✦ економічні.

Вплинути або змінити загальні та соціально-психологічні фактори в короткий проміжок часу неможливо, оскільки вони відображають загальну ідею або думку в суспільстві, історичний розвиток суспільства. Вони є порівняно стабільними характеристиками суспільства, які змінюються еволюційним шляхом. Тому для вирішення сучасних проблем економічного розвитку та залучення ПІІ науковці та практики звертають увагу та досліджують вплив економічних і політичних детермінант.

Варто відзначити, що в сучасній літературі, виходячи з результатів побудови теоретичних гіпотез, емпіричних досліджень, а також опитування зарубіжних інвесторів, серед приймаючих країн найважливішими факторами залучення іноземних інвестицій є економічні та фінансові умови в країні. Безумовно, вони відіграють важливу роль, але можна стверджувати, що ключовим фактором формування позитивного клімату для інвестицій і ведення бізнесу є якість політичного і правового середовища. Якщо країни пропонують інвесторам низькі ставки оподаткування та безкоштовну землю, але при цьому інвестори побоюються експропріації своїх активів, скасування інвестиційних пільг, виникнення трудових конфліктів, громадянських заворушень чи відсутності системи попередження й управління наслідками природних катаклізмів, вони не стануть інвестувати кошти. Інвестори мають бути впевнені в тому, що країна, в яку вони планують вкласти свої кошти, дійсно вживає необхідних заходів для залучення іноземних інвестицій і що ці інвестиції надійно захищені. Нестабільна політична обстановка підвищує ризики, яких інвестори зазвичай уникають. Більше того, такі політичні чинники, як корупція, забюрократизованість і відсутність верховенства закону, не просто є факторами ризику, а й збільшують прямі витрати, пов'язані з інвестиціями.

Тільки в останні 20 років у світовій літературі значна увага стала приділятися дослідженню рівня розвитку якості інститутів як ключового фактора припливу ПІІ в приймаючі країни: особливо в країни, що розвиваються, і з перехідною економікою, оскільки саме в них ринкові інститути тільки прохо-

дять свій шлях становлення і розвитку. Згідно з цими дослідженнями виділяють три основні причини, які впливають на надходження ПІІ. *По-перше*, добре розвинені інститути сприяють зростанню продуктивності факторів виробництва в країні. *По-друге*, діяльність слабо розвинених інститутів може призводити до додаткових витрат для інвестора. *По-третє*, виникнення «безповоротних витрат» при реалізації інвестиційних проектів з ПІІ. Усе це робить ПІІ дуже вразливими до будь-яких форм невизначеності в приймаючій стороні.

Аналіз сучасних робіт, присвячених дослідженню впливу інститутів на залучення ПІІ в приймаючі країни, дозволяє виділити найбільш значущі фактори:

- ✦ корупція;
- ✦ адміністративні бар'єри та бюрократія;
- ✦ регулювання підприємницької діяльності;
- ✦ захист гарантії прав інвесторів;
- ✦ транспарентність;
- ✦ політична стабільність;
- ✦ стан правового середовища;
- ✦ демократичний розвиток.

Вимірювання рівня розвитку інституціонального середовища, а також ступеня впливу зазначених вище інституціональних факторів – досить складний процес, який піддається суб'єктивним і оцінним судженням, оскільки отримати об'єктивні дані про рівень корумпованості або ступеня захисту прав власності та ін. практично неможливо. Ситуацію ускладнює і той факт, що ці змінні зазвичай вимірюються з поправкою на помилку та можуть давати спотворені уявлення про реальний вплив. Для того, щоб цього уникнути або хоча б максимально наблизити показники до дійсності, використовують різні рейтинги та індекси для вимірювання якості функціонування інститутів.

У даний час, при оцінці ефективності політичного управління, широкого поширення набула система показників якості управління держави, розроблена експертами Світового банку (*Governance Research Indicator Country Snapshot – GRICS*), яка будується на основі декількох сотень змінних, що оцінюють традиції та методи політичних перетворень, процес вибору та контролю органів державної влади, взаємовідносини громадян і держави. Виходячи з цих даних у рамках дослідження проводиться оцінка якості державного управління за шістьма критеріями [7]:

- ✦ право голосу населення і ступінь підзвітності органів політичної влади (*Voice and Accountability*);
- ✦ політична стабільність і відсутність насильства (*Political Stability and Absence of Violence*);
- ✦ ефективність уряду (*Government Effectiveness*);
- ✦ якість законодавства (*Regulatory Quality*);
- ✦ верховенство закону (*Rule of Law*);
- ✦ контроль корупції (*Control of Corruption*).

Зазначені показники об'єднують в собі безліч індивідуальних характеристик з різних джерел, серед яких статистичні дані національних інститутів і міжнародні дослідження, які проводяться Азійським банком розвитку, Африканським банком розвитку, Європейським банком реконструкції та розвитку і т. д. Також Всесвітній Банк включає дані Глобального дослідження барометра корупції, Індекс економічної свободи, Бази даних з прав людини тощо. Отже, GRICS акумулює в собі дані більшості методик оцінки ефективності політичного управління. Всі індекси GRICS оцінюються в інтервалі від -2,5 до +2,5: чим більше число, тим вище якість державного управління в державі. У кінцевому підсумку результат представляється у формі процентного значення від 1 до 100, який вказує положення держави по відношенню до інших держав. Отже, чим вище рейтинг за показниками, тим вище якість державного управління.

Проаналізувавши показники даних GRICS щодо України, можна дійти висновку, що Україна знаходиться не на перших позиціях, і кардинальних позитивних змін не простежується за жодним показником (табл. 1). Натомість у 2016 р. показник політичної стабільності та відсутність насильства має вкрай низьку оцінку (знизився в 7 разів порівняно з попередніми роками), що пояснюється воєнним конфліктом на Донбасі, окупованістю Автономної Республіки Крим і політичними конфліктами.

достовірність індексу права голосу та ступеня підзвітності органів політичної влади. Таким чином, дані показники є теж досить суб'єктивними.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи результати дослідження теоретичних та емпіричних аспектів впливу інституціональних факторів на залучення ПІІ, варто відзначити, що розглянуті змінні не є вичерпними, що залишає напрями для подальших досліджень. Однак проведений аналіз дозволяє виділити основні складники, від яких буде залежати інтенсивність надходження ПІІ в Україну, та запропонувати можливі шляхи вирішення виявлених проблем. До зазначених шляхів можна віднести:

- ✦ зниження адміністративних бар'єрів і деюрократизація економіки;
- ✦ спрощення адміністративних процедур;
- ✦ сприяння переходу на міжнародні стандарти обліку та звітності;
- ✦ створення уповноважених органів щодо захисту прав інвесторів;
- ✦ створення незалежного агентства або департаменту по боротьбі з корупцією;
- ✦ створення незалежної судової системи;
- ✦ систематичне проведення консультацій з бізнес-спільнотою;
- ✦ підтримка стабільності законодавства шляхом запровадження прозорих процедур внесення змін до законодавства та ін.

Таблиця 1

Показники України ефективності управління за даними GRICS

Рік	Право голосу населення та ступінь підзвітності органів влади (Voice and Accountability)	Політична стабільність і відсутність насильства (Political Stability and Absence of Violence)	Ефективність уряду (Government Effectiveness)	Якість законодавства (Regulatory Quality)	Верховенство закону (Rule of Law)	Контроль корупції (Control of Corruption)
1996	36,50	42,55	27,87	33,70	22,61	13,44
2006	47,60	43,96	36,59	31,86	24,88	24,88
2011	44,60	43,60	21,33	29,86	23,94	15,64
2016	47,29	6,19	31,73	36,06	23,56	19,71

Джерело: складено за [7].

Примітним є той факт, що у 2016 р. індекс корупції трохи вище, ніж у 2011 р. При цьому багато рейтингових агентств за підсумками 2016 р. найбільш корумпованою країною називають Україну. Компанія Ernst & Young (EY) у 2017 р. проводила дослідження, результати якого зазначають, що 88% респондентів визнали поширення корупції та хабарництва в державі [8]. Нездатність української влади вести активну боротьбу з корупцією викликає невдоволення і недовіру західних партнерів та в реальності знижує показник ефективності влади. Також викликають сумніви

Поточні дисбаланси, нестабільність в економіці України, військові дії на сході, безсумнівно, відлякують більшість потенційних стратегічних інвесторів, інвестиційна стратегія яких орієнтувалася на регіон країн, що розвиваються. З іншого боку, в Україні вже відбулося суттєве падіння вартості активів і зниження вартості факторів виробництва, що позитивно позначиться на інвестиційній привабливості національної економіки.

Але слід зазначити, що навіть за умов законодавчого закріплення загальноприйнятих ринкових

норм і відповідних інституціональних структур не завжди існує можливість дотримуватися формальних правил. Така ситуація пояснюється тим, що економічні агенти надають перевагу неформальним інститутам і дотримуються формальних вимог лише в тій частині, що не суперечить їхнім інтересам і не передбачає каральних санкцій. Наприклад, корупція найчастіше виступає як посередник, що дозволяє інвесторові уникнути бюрократичної тяганини та прискорити процес прийняття рішень відносно реалізації проекту. Але іноземний інвестор не завжди володіє інформацією щодо специфіки ведення бізнесу у вітчизняних реаліях, а також має інші ментальні особливості та принципи, що іноді заважає йому прийняти позитивне рішення щодо крайни-реципієнта. Слід розуміти, що само по собі законодавство лише створює умови для раціонального розподілу ресурсів і розвитку підприємницької ініціативи. Потрібні інституціональні механізми та структури, які забезпечують обов'язкове виконання правил усіма суб'єктами економіки. Якщо виконання законів замінюється політичними рішеннями, програмами та проектами, учасники яких, не приховуючись, діють поза межами правових норм, то вся ієрархія правових інститутів порушується, ігноруються задекларовані права, перш за все, права власності. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Україна піднялася одразу на 7 пунктів в рейтингу Doing Business-2020 та посіла 64-те місце серед 190 країн / Департамент інформації та комунікацій з громадськістю Секретаріату Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-pidnyalasya-odrazu-na-7-punktiv-v-rejtingu-doing-business-2020-ta-posila-64-misce-sered-190-krayin>
2. Статистичний щорічник України за 2018 рік. Житомир : ТОВ «БУК-ДРУК», 2019 р. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2019/zb/11/zb_yearbook_2018.pdf
3. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну / Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>
4. Чубарь О. Г. Інститути та інституціональне середовище: теоретичні узагальнення засад економічного розвитку. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2013. Вип. 3. С. 98–104.
5. Руководство по наилучшей практике в области формирования позитивного делового и инвестиционного климата // Бюро Координатора деятельности ОБСЕ в области экономики и охраны окружающей среды. Вена, 2006 р. URL: <https://www.osce.org/ru/eea/19769?download=true>
6. Москаленко Н. О., Перепелиукова О. В. Інституціональне середовище міжнародного бізнесу. *Економіка та право*. 2016. № 3. С. 77–82.
7. Мензарарь С. А. Положение России, Украины и Молдовы в рейтинге GRICS: динамика эффективности политического управления // Научное сообщество студентов: Междисциплинарные исследования : сб. ст. по матер. XLV междунар. студ. науч.-практ. конф. Новосибирск, май 2018. № 10. С. 404–411. URL: [https://sibac.info/archive/meghdis/10\(45\).pdf](https://sibac.info/archive/meghdis/10(45).pdf)
8. Доповідь Ernst & Young EY EMEA Fraud Survey 2017. URL: [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_-_EMEA_Fraud_Survey_2017/\\$FILE/ey-emeia-fraud-survey-2017.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_-_EMEA_Fraud_Survey_2017/$FILE/ey-emeia-fraud-survey-2017.pdf)
9. Колодрубська Н. В. Інституціональні фактори економічного зростання в сучасних умовах. *Економічний часопис-XXI*. 2011. № 7-8. С. 20–22. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/47810/06-Kolodrubaska.pdf?sequence=1>
10. Івашина С. Ю., Івашина О. Ф. Інституціональна економіка : навч. посіб. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2018. 132 с.

REFERENCES

- Chubar, O. H. "Instytuty ta instytutsionalne seredovyshe: teoretychni uzahalnennia zasad ekonomichnoho rozvytku" [Institutions and Institutional Environment: Theoretical Generalizations of Economical Development]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*, no. 3 (2013): 98-104.
- "Dopovid Ernst & Young EY EMEA Fraud Survey 2017" [Ernst & Young EY EMEA Fraud Survey Report 2017]. [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_-_EMEA_Fraud_Survey_2017/\\$FILE/ey-emeia-fraud-survey-2017.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_-_EMEA_Fraud_Survey_2017/$FILE/ey-emeia-fraud-survey-2017.pdf)
- Ivashyna, S. Yu., and Ivashyna, O. F. *Instytutsionalna ekonomika* [Institutional Economics]. Dnipro: Universytet mytnoi spravy ta finansiv, 2018.
- Kolodrubska, N. V. "Instytutsionalni faktory ekonomichnoho zrostannia v suchasnykh umovakh" [Institutional Factors of the Economy Growing in Modern Terms]. *Ekonomichni chasopys-XXI*. 2011. <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/47810/06-Kolodrubaska.pdf?sequence=1>
- Menzarar, S. A. "Polozheniye Rossii, Ukrainy i Moldovy v reytinge GRICS: dinamika effektivnosti politicheskogo upravleniya" [Position of Russia, Ukraine and Moldova in the GRICS Ranking: Dynamics of the Effectiveness of Political Governance]. *Nauchnoye soobshchestvo studentov: Mezhdistsiplinarnyye issledovaniya*. 2018. [https://sibac.info/archive/meghdis/10\(45\).pdf](https://sibac.info/archive/meghdis/10(45).pdf)
- Moskalenko, N. O., and Perepeliukova, O. V. "Instytutsionalne seredovyshe mizhnarodnoho biznesu" [International Business Institutional Environment]. *Ekonomika ta pravo*, no. 3 (2016): 77-82.
- "Priami inozemni investytzii (PII) v Ukrainu" [Foreign Direct Investment (FDI) in Ukraine]. *Ministerstvo finansiv Ukrainy*. <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>
- "Rukovodstvo po nailuchshey praktike v oblasti formirovaniya pozitivnogo delovogo i investitsionnogo klimata" [A Guide to Best Practices in Creating a Positive Business and Investment Climate]. *Byuro Koordinatora deyatelnosti OBSE v oblasti ekonomiki i okhrany okruzhayushchey sredy*. Vena, 2006. <https://www.osce.org/ru/eea/19769?download=true>
- "Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2018 rik" [Statistical Yearbook of Ukraine for 2018]. https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2019/zb/11/zb_yearbook_2018.pdf
- "Ukraina pidnialasia odrazu na 7 punktiv v reitynhu Doing Business-2020 ta posila 64-te mistse sered 190 krain" [Ukraine Climbed 7 Points in the Doing Business-2020 Ranking to 64th Place in 190 Countries]. *Departament informatsii ta komunikatsii z hromadskistiu Sekretariatu Kabinetu Ministriv Ukrain*. <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-pidnyalasya-odrazu-na-7-punktiv-v-rejtingu-doing-business-2020-ta-posila-64-misce-sered-190-krayin>